

Nərgiz Mirzəyeva

Şərq dünyasının fundamental problemlərini əks etdirən Pakistan ədəbiyyatı bu gün dünya ədəbiyyat-sünaslığının əsas tədqiqat obyektlərindən birinə çevrilib. Müasir Pakistan ədəbiyyatının inkişaf istiqamətlərinin öyrənilməsində Pakistan əsilli Böyük Britaniya yazıçısı Nadim Aslamın Şərq koloritli və mübarəqqi düşüncəli əsərləri mühüm rol oynayır.

Yaradıcılığı postmodernizm, mistik realizm və postkolonializm elementlərini birləşdirən N.Asalam, çağdaş Pakistan ədəbiyyatının seçilən nümayəndələrindən birinə çevrilib. Onun yaradıcılığı bu gün Şərq-Qərb münasibətlərinin təməlinə duran dini ekstremizm və terrorizm probleminin parlaq ifadəsidir.

N.Asalam yaratdığı ədəbi nümunələrlə müasir Pakistan ədəbiyyatını forma və məzmun baxımından yeni tendensiyalarla zənginləşdirib. Onun yaradıcılığı Şərq və Qərb sivilizasiyalarının sintezini ifadə edir, iki dünya arasındakı münasibətləri aşkara çıxarır. Ədibin əsərləri Pakistanın hüznü tarixini, onu cəhalet deryasında boğan ənənələri qələmə alır, sürətlə yeniləşən dünyada köhnəpərəstlik və ayrışikliyə yer olmadığını bir daha sübut edir. Yazıçı insanlar arasındakı dini, milli və irqi sərhədləri aradan qaldıraraq, şiddət və zorakılığın, köhnəmiş baxış və ehkamların ümumbəşəri problemlər olduğunu nəzərə çatdırır.

Həyat. Görkəmli urdu şairi, Əhməd Nadim Qasminin şərəfinə adlandırılan N.Asalam 1966-cı ildə Pakistanın Pəncab əyalətinin şimal-şərqində yerləşən Qucranvala şəhərində orta sinif müsəlman ailəsində dünyaya gəlib. N.Asalamın bohem həyat tərzli liberal ailədə böyümüş atası Mian Mohammad Aslam kinorejissor və şair idi. O, gənc yaşlarında "Lail-o-Nahar" (Gecə-gündüz) jurnalında Vamaq Salim təxəllüsü ilə qəzəllər nəşr etdirirdi. Yazıçının anası islam dini ənənələrinin ciddi qorunduğu zəngin fakrikantlar ailəsindən olub.

Ailədə dörd övladdan ikincisi olan N.Asalam ilk təhsilə evləcə ingilisdilli məktəbdə başlayıb, lakin çox keçmədən ailənin maddi vəziyyəti pisləşdiyindən təhsilini urdu dillili dövlət məktəbində davam etdirib.

Kiçik yaşlarından kitabların əhatəsində böyüyən N.Asalam atasının də dəstəyi ilə ədəbiyyata maraq göstərib, 12-14 yaşlarında urdu dilində 27 hekayə yazıb. Onun riyaziyyat fənnindən ev təpşinqlərini yerinə yetirə bilməyən məktəbli oğlandan yazdığı avtobiografik xarakterli ilk hekayəsini 13 yaşında ikan Pakistanın "İmroz" (Bu gün) qəzetində dərc edilib.

1977-ci ildə Ziya-ül-Haqqın hakimiyyəti ilə keçməsi ilə Pakistanda hərbi rejim elan edilir. Onun rejiminə qarşı çıxanlar, eləcə də yazıçının əmisi təqib olunaraq işğəncələrə məruz qalır. N.Asalam həmin illəri "küttəvi cəzalar və edamlar" dövrü kimi xatırlayır.

1980-ci ildə ölkədə artan zorakılıqdan qurtulmaq üçün 14 yaşlı N.Asalam ailəsi ilə birlikdə Pakistanı birdəfəlik tərk edərək, Böyük Britaniyaya

mühacirət edir və Qərbi Yorkşir qraflığının Haddersfild şəhərində məskunlaşır.

Mühacir həyatının doğurduğu maddi sıxıntılar yazıçının atası, M.M.Asalamı ədəbiyyatdan uzaqlaşaraq zavodlarda çalışmağa vadar edir. Atasının ədəbi fəaliyyətinin sona çatması N.Asalamın yaddaşında dərin

na qədəm basır.

Ədəbi fəaliyyətinin ilk illərində keçimini təmin etmək məqsədilə, N.Asalam ildə bir neçə ay fabriklərdə və tikinti meydanlarında işləyir, işdən kənar vaxtlarını isə yaradıcılığa həsr edir. Fəhlə həyatına öz şəxsi təcrübəsindən bələd olan yazıçı, yazdığı əsərlərdə fəhlə sinfinin canlı obrazlarını yaradır.

N.Asalamın ilk kitabı, "Yağış carçıları mövsümü" (Season of the Rainbirds) 1993-cü ildə işıq üzü görür və nasirə böyük şöhrət qazandırır. Əsər

arxın payızı", Bruno Şultzun "Timsahlar küçəsi", Toni Morrisonun "Sevgili", Vilyam Folknerin "Ölüm yatağında", Herman Melvillin "Mobi Dik" və Korman Makkartinin "Qanlı Meridian" romanlarının üzünü köçürərək, onların məzmununu tədqiq edir, durğu işarələrinin işlənmə qaydalarına diqqət yetirir.

2008-ci ildə N.Asalam Con Berqerin "Toya" kitabının üçüncü nəşri üçün müqəddiməni yenidən işləyir. Elə həmin il yazıçının adını Pakistan rəssamı A.R.Çuqtainin eyni adlı rəsminə

derin "Didərginlər" kitabına öz söz yazıb.

N. Asalamın dördüncü romanı, "Kor adamın bağçası" 2013-cü ildə nəşr olunur. Qərbi Pakistan ilə Şərqi Əfqanıstanda cərəyan edən mühüm siyasi və tarixi hadisələrdən bəhs edən bu roman Kral Ədəbiyyat Cəmiyyətinin "Ondatce mükafatçıları" siyahısına daxil edilir.

N.Asalam istedadlı nasir olmaqla yanaşı, qələmini tərcümə sahəsində də sınayır. O, görkəmli yapon şairi və yazıçısı Kenji Miyazavanın "Yer tanrısı və tülkü" (Tsuchigami to kitsune) hekayəsinin ingilisdilli tərcüməsini öz fərdi baxışını da qatmaqla urdu dilinə çevirərək 2013-cü ildə Amerikanın "McSweeney's" jurnalında dərc etdirir.

2014-cü ildə "tarixi və siyasi travmaları dərin lirika və böyük şəfqətlə təhlil edən" romanlarına görə N.Asalam "Vindham Kempbell" mükafatına layiq görülür. Yazıçı mükafatı alarkən söylədiyi nitqdə yaradıcılıq qayəsini belə ifadə edib: "Sənətçilər güclülərin və insafsızların donunda deşik açan güvə kimidir. Sənətim yaşadığım dünyaya fərdi cavabımdır, bu səbəbdən oxucularım yazdıklarım ilə razılaşanda mən çox minnətdar oluram, çünki özümü daha az tənha hiss edərdim".

2017-ci ildə N.Asalamın "Pakistanın küfr haqqında qanunu"ndan bəhs edən "Qızıl Əfsanə" romanı işıq üzü görür. Roman 2018-ci ildə "Calak müka-

Nadim Aslam – İngilisdilli Pakistan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi

iz qoymuş və onun taleyini ədəbiyyata bağlamasında başlıca rol oynayıb.

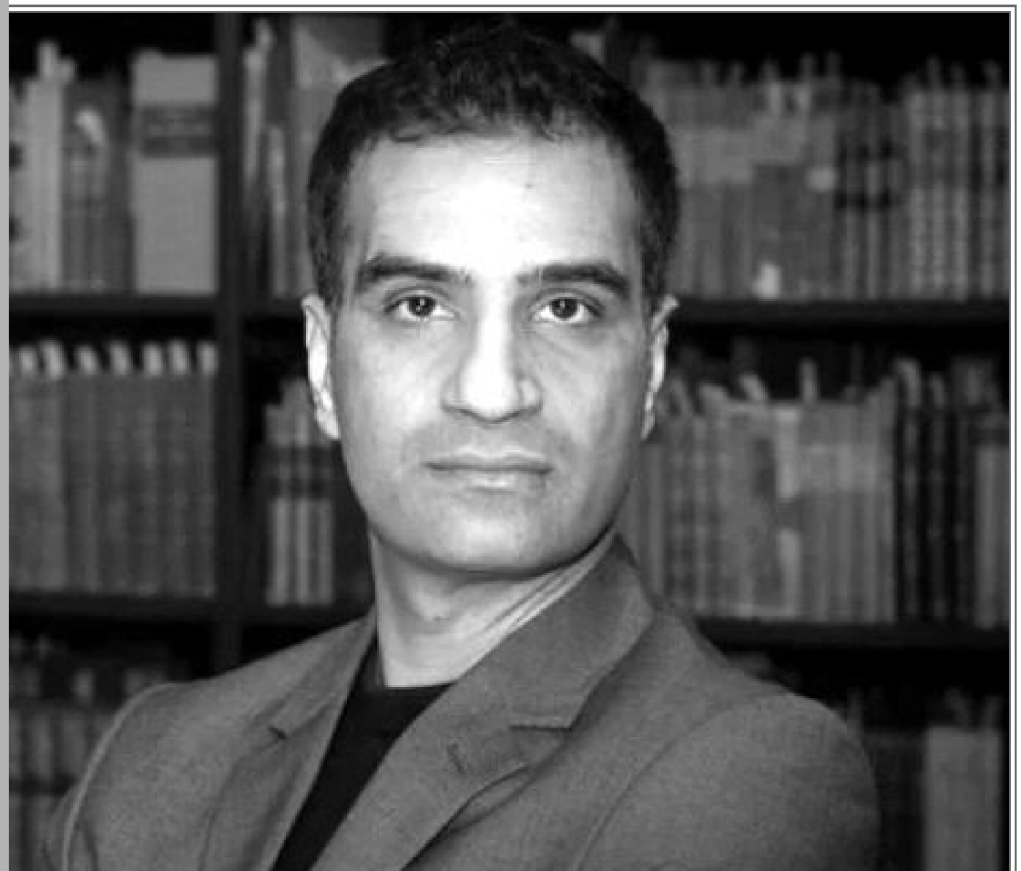
Böyük Britaniyada həyat gələcək yazıçını da ciddi seçimlər qarşısında

"Betti Trask" və "Yazıqlar Klubunun İlk Roman" mükafatlarına layiq görülür.

2004-cü ildə yazıçının üzərində 11 il çalışdığı (1993-2003-cü illərdə) ikinci romanı, "İtan sevgililərə yollar" (Maps for Lost Lovers) nəşr edilir.

götürdüğü "Viran ölkənin gözətçisi" romanı nəşr olunur. Yazıçı roman üzərində çalışarkən Pakistana və Əfqanıstana səfər edərək düşərgələrdəki immiqrantlarla söhbət edir. Əfqanıstana səfəri zamanı yazıçı Kabil şəhərində Hindistan səfirliyinə edilmiş terrorist hücumunun da şahidi olur.

Ölkədə artan zorakılıqdan qurtulmaq üçün 14 yaşlı N.Asalam ailəsi ilə birlikdə Pakistanı birdəfəlik tərk edərək, Böyük Britaniyaya mühacirət edir və Qərbi Yorkşir qraflığının Haddersfild şəhərində məskunlaşır. Mühacir həyatının doğurduğu maddi sıxıntılar yazıçının atası, M.M.Asalamı ədəbiyyatdan uzaqlaşaraq zavodlarda çalışmağa vadar edir...

Yazıçının atasına, Pakistan şairi Faiz Əhməd Faizə və rəssam, Abdur

Rahman Çuqtaiyə ithafən yazdığı bu roman tənqidçilər tərəfindən müsbət qarşılanaraq, yazıçığa "Ankor" və "Kiriyyə" mükafatları qazandırır və "Buker mükafatçıları" siyahısına daxil olur. N.Asalam əsəri qələmə aldığı müddətdə dil biliklərini də inkişaf etdirir. O, C.Konrad, T. Hardi, D.H.Lourens, C.Coys kimi ingilis romançıların əsərlərini oxuyur, Nabokovun "Lolita", Qabriel Qarsiya Markesin "Patri-

q o - yur. Yalnız beluc və urdu dillərinə hakim olan N.Asalam İngiltərədə diqqətini çox sevdigi ədəbiyyata deyil, daha az dil biliyi tələb edən təbiət elmlərinə yönəlmək məcburiyyətində qalır. O, Mançester Universitetinin Biologiya fakültəsinə daxil olaraq, biokimya ixtisası üzrə təhsil almağa başlayır, lakin orada 3 il oxuyaraq ingilis dilinə kifayət qədər yiyələndikdən sonra təhsilini yarımqıq qoyur və yazıçılıq həyatı-

2009-cu ildə N.Asalam Amerikaya səfər edərək bir müddət Corc Vaşinqton Universitetində yaradıcı yazı fənnindən dərs deyir, Ağ evi və Konqres binasını (Kapitol) ziyarət edir. Müsahibələrin birində Amerika səfəri ilə bağlı xatirələrini bölüşən yazıçı Ağ ev və Kapitol binasında gəzərkən tez-tez həmin binalarda qəbul edilən qərarların 1980-ci illərdə vətəninə Ziya-ül-Haqqın ədalətsiz rejiminə qarşı etiraz edən insanları susdurmaq üçün necə elektrik buraxılmış tellərə və yumruqlara çevrildiyi barədə düşünüyünü bildirir.

2010-cu ildə İngiltərənin "Qranta" jurnalının Pakistana həsr olunmuş 112-ci sayında N.Asalamın "Səhradakı Leyla" qısa hekayəsi dərc olunur. Ədibin, əsasən siyasi mövzulara həsr etdiyi romanlarından fərqli olaraq, hekayədə qadın-kəşi münasibətlərinin təhlilinə geniş yer verilib, qadın azadlığı problemi daha qabarıq şəkildə nümayiş etdirilib. Sözügedən jurnalın elektron nəşrində ədibin Pakistanın siyasi mənzərəsindən, onun ədəbiyyatı ilə bağlı düşüncələrindən, öz yaradıcılıq amaldan söhbət açdığı "Haradan başlamalı" essesi təqdim olunub.

Eyni ildə yazıçı Qurratulayn Hay-

kafatçıları" siyahısına daxil edilir.

N.Asalam Salman Rüşdi, A.S.Bayett, Mohammed Həniif kimi dünya şöhrətli yazıqların rəğbətini qazanır, onun postkolonial Şərq dünyasının problemlərini səsləndirən yazıları Çinua Açıbe, Çimamanda Nqozi Adıç və Kiran Desainin yaradıcılığı ilə müqayisə edilir. Ədibin əsərləri müxtəlif dillərə - fransız, alman, ispan, italyan, portuqal, türk dillərinə tərcümə olunur.

Yazıçının "Tənn və mən" (God and Me, 2006) memuarı, "Punnunun cihadı" (Punnu's Jihad, 2011) hekayəsi və "İt" (Dog, 2018) essesi Daniyal Muinuddin və Kamran Nazir kimi görkəmli Pakistan ədiblərinin əsərləri ilə birlikdə dərc olunub.

Hazırda N.Asalam "Vamaq Salim" təxəllüsü ilə şeirlər yazan atasına ithaf etdiyi trilogiya üzərində çalışır. İlk dəfə "Yağış carçıları mövsümündə" təzahür etmiş və yazıçının bütün əsərlərində müxtəlif üsullarla öz əksini tapmış görkəmli urdu şairi, Vamaq Salim yazıçının ailəsi naminə böyük eşqi poeziyadan imtina edən atasının bədii surəti, oğlun atasına olan sonsuz məhəbbət və minnətlərinin ifadəsidir.

(ardı gələnlə sayımızda)

2014-cü ildə "tarixi və siyasi travmaları dərin lirika və böyük şəfqətlə təhlil edən" romanlarına görə N.Asalam "Vindham Kempbell" mükafatına layiq görülür. Yazıçı mükafatı alarkən söylədiyi nitqdə yaradıcılıq qayəsini belə ifadə edib: "Sənətçilər güclülərin və insafsızların donunda deşik açan güvə kimidir. Sənətim yaşadığım dünyaya fərdi cavabımdır, bu səbəbdən oxucularım yazdıklarım ilə razılaşanda mən çox minnətdar oluram, çünki özümü daha az tənha hiss edərdim".

2017-ci ildə N.Asalamın "Pakistanın küfr haqqında qanunu"ndan bəhs edən "Qızıl Əfsanə" romanı işıq üzü görür. Roman 2018-ci ildə "Calak müka-